

Als je je kinderen onterft

ALS JE JE KINDEREN ONTERFT

De nachtmerrie van een moeder

Geertje Paaij

ROMAN

Copyright © 2022 Geertje Paaij
www.geertjepaij.nl

Omslagbeeld: www.kijklens.nl/Emil de Jong
Omslag en binnenwerk: Bert Holtkamp
Foto auteur: Ron Bruining

Uitgegeven via: De Nieuwe Bestseller
www.denieuwebestseller.nl
Print: Printforce, Culemborg

ISBN 978 94 036 7372 1
NUR 300

*Het leven wordt voorwaarts geleefd,
maar achterwaarts begrepen*

– Søren Kierkegaard

*My precious, precious child,
I love you and would never leave you.
During your times of trial and suffering,
when you see only one set of footprints,
it was then that I carried you.*

– Margaret Fishback

Inhoud

Voorwoord	11
Proloog	15
DEEL 1	
Als je je kinderen onterft	17
Epiloog	181
DEEL 2	
In gesprek met ...	183
Moeders & vaders	184
Erfrechtdeskundigen	199
Nawoord	213
Dankwoord	214
Gebruikte bronnen	215
Begrippenlijst	217

Voorwoord

Mijn persoonlijke leven is onlosmakelijk verbonden met mijn boeken. In dit boek versmelten waarheid en fictie met elkaar. Als moeder heb ik ervaren hoe pijnlijk het is om geen deel meer uit te maken van het leven van mijn kinderen. Dat zal altijd blijven schrijven. Ook mijn lief ziet al meer dan een decennium zijn kinderen niet meer. Inmiddels lopen er kleinkinderen rond die zich niet bewust zijn van ons bestaan.

Wie kijkt er naar ons om als wij hulpbehoevend worden? Wie zit aan ons sterfbed en zorgt voor een liefdevolle uitvaart? Wat gebeurt er met onze nalatenschap?

Dergelijke vragen kwamen regelmatig terug in onze gesprekken. Wij besloten het voor eens en altijd goed te regelen door naar de notaris te stappen. Over het onterven van je kinderen praat je niet graag. Ik besloot er een roman over te schrijven.

Als ouders hun kind(eren) onterven, doen zij dat niet in een opwelling. In de meeste gevallen gaat hier een wereld vol verdriet achter schuil. Volledig onterven kan wettelijk gezien wel, maar kinderen blijven recht houden op hun legitieme portie: de helft van het erfdeel dat ze zouden hebben ontvangen als er geen testament was geweest. Sinds 2003 kent Nederland een nieuw erfrecht waardoor zo'n legitieme portie slechts een claim in geld is geworden, het kind wordt door het inroepen van de legitieme portie geen erfgenaam meer. Onterde kinderen kunnen dus geen aanspraak meer maken op goederen uit de nalatenschap.

Als de kinderen binnen vijf jaar een beroep doen op hun legitieme portie moeten zij of de executeur aangifte doen van de erfbelasting over de legitieme portie. Als het bedrag van de

legitieme portie hoger is dan hun vrijstelling, ontvangen de kinderen een aanslag.

Willen zij niet betalen, dan kunnen zij zich wenden tot de langstlevende die dan verplicht is de erfbelasting te voldoen. Uiterst pijnlijk als zij zich nooit hebben bekommerd om de achterblijver die vervolgens wordt opgezadeld met een belastingsschuld.

D66 nam het afschaffen van de legitieme portie op in het verkiezingsprogramma 2017-2021. D66 ziet dat als een 'ongerechtvaardigde inbreuk' op de vrijheid om bij testament over het eigen vermogen te beschikken.

Het Centrum voor Notarieel Recht (CNR) van de Radboud Universiteit en Netwerk Notarissen brachten eind januari 2021 een onderzoeksrapportage uit over de wenselijkheid van de legitieme portie.

Voor toenmalig Kamerlid Vera Bergkamp van D66 was dit aanleiding om hierover Kamervragen te stellen aan minister Dekker van Rechtsbescherming. Hij zegt zich te kunnen voorstellen dat de aanspraak van een kind op de legitieme portie door ouders als kwellend wordt ervaren. Tegelijkertijd vindt hij dat het voor een kind ook heel pijnlijk kan zijn om na het overlijden van een van zijn ouders te ontdekken dat het is onterfd. Volgens Dekker bevestigt de aanspraak op de legitieme portie de afstammingsband en de familiale identiteit.

D66 mailt mij het ministeriële antwoord teleurstellend te vinden. Zij zien voldoende grond om de legitieme portie af te schaffen en hopen dat een nieuw kabinet hier werk van zal maken.

Kamerlid Lisa van Ginneken van D66, belast met de portefeuille Familierecht, zegt hierover per mail het volgende: 'Bij D66 vinden we het belangrijk dat je vrij bent om te besluiten over je eigen nalatenschap. De legitieme portie vormt een beperking van deze vrijheid, daarom moet deze afgeschaft wor-

den. Uit het onderzoek waar wij om gevraagd hebben blijkt dat een meerderheid van de notarissen daar ook voorstander is. Wat D66 betreft gaan we het familierecht snel moderniseren.’

Volgens het onderzoek is 76% van de (kandidaat)notarissen tegen de legitieme portie. Uit een online enquête onder het Nederlandse publiek blijkt zelfs 68% er geen voorstander van te zijn. Volgens Dekker biedt het rapport een goede basis voor nader onderzoek.

In de discussie over afschaffing wil hij ook de maatschappelijke, sociologische en financiële gevolgen betrekken.

Het is een onderwerp dat met de regelmaat van de klok terugkomt in dagbladen en tijdschriften. Zo sprak Nederlands bekendste familietherapeut Else-Marie van den Eerenbeemt zich op 28 mei 2021 in NRC Handelsblad uit tegen onterven. Volgens haar zullen er dan in generaties nadien verhalen circuleren wat voor een vreselijke mensen die ouders zijn geweest. En het ontferfde kind zal zich uit de familiegeschiedenis geschreven voelen.

Tijd om mijn licht op te steken bij ouders die deze stap hebben gezet. Ik plaatste een oproep in de nieuwsbrief van Monique Meulemans, auteur van het boek “Emotioneel gevangen”. Ook zocht ik via Facebook contact met ouders. Ik kreeg reacties van zowel vaders als moeders. Zij wilden alleen met hun (gefingeerde) voornaam in het boek.

Ik merkte dat het onderwerp dusdanig gevoelig ligt, dat sommige ouders zich naderhand terugtrokken. Het raketde te veel op of zij waren alsnog bang voor vooroordelen van de buitenwereld, al liet ik makkelijk te herleiden details achterwege.

Verder benaderde ik per mail notariskantoren, een nalatenschapscoach, een familietherapeut, een van de auteurs van de onderzoeksrapportage “De legitieme portie”, een erfrechtadvocaat en tevens bestuurslid van de vFAS, de vereniging van

familie- en erfrechtadvocaten en een waarnemingsbevoegd kandidaat-notaris, tevens secretaris van de vereniging van mediators in het notariaat VMN. Ik verkreeg hun volle medewerking. In “In gesprek met ...” komen zij aan het woord.

Ik hoop dat dit boek bijdraagt aan een brede maatschappelijke discussie over het erfrecht. Door de gesprekken die ik erover voerde, realiseerde ik me dat er nog veel bakens te verzetten zijn voordat de wetgever volledig ontverven in Nederland mogelijk zal maken. Een beslissing waarbij ouders absoluut niet over één nacht ijs gaan.

Naar de overtuiging van psycholoog René Diekstra in zijn boek “Wegwijzers naar een hemel op aarde” is de wetenschap dat je kind leeft en zich voor jou verborgen houdt, de vreselijkste afwijzing die je als mens kunt krijgen. In zekere zin wordt het contact met de toekomst verbroken. Want je kind of kinderen vormen jouw nakomelingschap.

Laat ouders die hiermee te maken hebben, zelf beslissen wat zij met hun nalatenschap willen doen en maak dit wettelijk mogelijk.

Het erfrecht kent een diversiteit aan vaktermen. Achter in het boek heb ik een begrippenlijst opgenomen.

Proloog

De stem klinkt venijnig, sist en drijft de spot met me.

'Bedankt dat je me hebt gebaard, bedankt! Het is maar goed dat je geen kinderen meer kunt baren met dat verziekte lichaam van je. Gadverdamme, je bent een vieze kankerhoer!'

Het is Wouter, mijn zoon, die mij bestookt met telefoontjes en zijn toon wordt steeds dreigender.

'Als je om me heen was, dan zou ik je vastbinden en kon ik je lekker martelen. Dan schiet ik je door je kankerkop. Je gaat branden in de hel.'

Ik begin te trillen op mijn benen. Zal ik aangifte gaan doen? Maar Wouter is toch weer eens knetterpsychotisch? Hij heeft dringend hulp nodig. Maar ik dan? Misschien voert hij zijn dreigement wel uit. Moet ik vrezen voor mijn leven?

DEEL 1

Als je je kinderen onterft

Telkens scroll ik door mijn telefoon naar Kims foto. Hoe is het mogelijk dat ik van niets mocht weten? Haar dochtertje moet inmiddels drie maanden oud zijn. Op de foto houdt Kim haar in een draagdoek tegen haar rechterschouder.

Iedere dochter wil haar zwangerschap toch delen met haar moeder? Ik denk terug aan de tijd dat ik zwanger was van Wouter, haar twee jaar oudere broer.

Ik voel me blij, maar word tegelijkertijd verscheurd door verdriet. Mijn moeder ligt in een verpleeghuis en heeft hooguit nog zes maanden te leven. Ze heeft een hersentumor die niet operabel is. Bijna gelijktijdig blijkt uit een test dat ik zwanger ben. Mijn moeder is dolenthousiast. Ik mag alvast een kinderwagen uitzoeken en vraag haar honderduit over mijn geboorte.

Het geboortekaartje van haar toekomstige kleinkind houdt ze lang in haar handen vast. Daarop staan twee olifanten afgebeeld met op hun in elkaar verstrengelde slurven een babyolifantje.

‘Het oude leven sterft af en het nieuwe kondigt zich aan,’ zegt ze. ‘Dat is de natuur.’

Ik weet even niets te zeggen en loop naar de wastafel in haar kamer. Met iedere slok water spoel ik een brok verdriet weg.

Een paar maanden later heb ik geen moeder meer. Op de dag van haar crematie kan ik geen woord uitbrengen. Mijn keel is dichtgesnoerd en ik heb moeite met slikken. Ik voel mijn baby bewegen in mijn buik en vouw mijn handen samen. Ik moet sterk zijn.

Soms word ik overspoeld door schuldgevoelens. Zou Wouter schizofrenie hebben gekregen omdat ik rouwde om mijn moeder? Ik heb meer dan eens gelezen dat schizofrenie vaker voorkomt bij kinderen wier moeder tijdens de zwangerschap ernstige stress ervaart.

En waarom is Kim veranderd in een dochter die een totale vreemde voor me is geworden? Is haar persoonlijkheidsstoornis dan te wijten aan de opvoeding? Heb ik gefaald als moeder?

Ik voel me een oorlogsmisdadiger die afschuwelijke misdrijven op zijn geweten heeft. Wat maakt dat ze mij zo haten en mij al acht jaar uit hun leven hebben verbannen?

Had ik misschien veel eerder een einde aan mijn huwelijk moeten maken voordat er kinderen kwamen?

Ik werk als communicatiemedewerker en volg een pittig opleidingstraject voor communicatieadviseur. Thijs vindt zijn baan als heftruckchauffeur meer dan genoeg en draait 's avonds bardiensten bij een voetbalvereniging.

In het weekend wil hij dat ik een minirokje aantrek. Hij vindt dat ik mooie benen heb die niet weggemoffeld moeten worden in een lange broek. Ik ben er niet altijd voor te porren en merk voor het eerst dat Thijs onhebbelijke trekken heeft.

'Als jij het vertikt om je om te kleden, dan gaan we niet stappen,' zegt hij. 'Dan kan jij in je studieboeken duiken. Dat is toch wat je wil?' Hij kijkt me grimmig aan en zet de tv aan.

Even later, als ik onze slaapkamer inloop, zie ik op bed mijn lingersetje uitgespreid liggen. Mijn stiletto naaldhakken heeft Thijs ook al klaargezet.

'Hier heb ik nu echt geen zin in,' zeg ik.

'Dan maak je maar zin!' schreeuwt Thijs. Hij gooit me op bed en houdt me met zijn linker knie in bedwang. Met één beweging trekt hij zijn broek omlaag, schuift mijn slipje opzij en dringt bij me naar binnen. 'Je moet eens flink geneukt worden.'

Ik verbijt mijn tranen en ga hem de dagen erna zoveel mogelijk uit de weg.

Thijs begint me steeds vaker uit te maken voor carrièrevrouw en komt soms pas diep in de nacht thuis. Met gespitste oren lig ik in bed te wachten totdat ik het bekende geluid van zijn auto hoor.

Na drie jaar huwelijk krijg ik steeds meer twijfels of ik zo wil doorgaan.

In onze flat zoek ik mijn kleren bij elkaar. Opeens duikt Thijs op. 'Jij gaat nergens naartoe!' schreeuwt hij. 'Je denkt zeker dat ik niets in de gaten heb?'

'Onze spullen mag je houden,' zeg ik. 'Maar ik ben je eigendom niet. Ik moet nadenken en daarvoor heb ik rust nodig.'

Na een paar weken in een zomerhuisje bel ik Thijs op. Ik ben van plan om hem te zeggen dat we zo niet langer kunnen doorgaan. Zijn stem klinkt mat en onwillekeurig krijg ik medelijden. Ik zwicht voor de smeekbede van Thijs om een avond langs te komen om verder te praten.

Thijs' gezicht is grauw en de wallen onder zijn ogen lijken dieper te liggen. 'Ik heb er spijt van,' zegt hij timide. 'Ik mis je heel erg en kan aan niets anders denken. Wil je alsjeblieft bij me terugkomen?'

Nu hij moeite doet om mij terug te winnen, is dit het uitgelezen moment om te eisen dat hij gaat veranderen. 'Als ik geen lingerie aantrek, begin je te schelden en met de deuren te slaan. De laatste keer heb je zelfs dagenlang niets tegen me gezegd. Ik vind het best leuk om er sexy uit te zien, maar spontaan vrijen is er bijna niet bij. Alsof ik zonder een verkleedpartij te afzichtelijk ben om aan te raken.'

'Ik beloof je dat ik zal veranderen. Daarvoor ga ik erg mijn best doen.' Thijs kijkt me trouwhartig aan. Ik besluit hem nog een kans te geven.

Ik ben toch de moeder van zijn kinderen? Ook van Thijs hoor ik al acht jaar niks. Wat heb ik hem misdaan dat hij niet samen met mij optrekt in gesprekken met de ggz over Wouters behandeling? Waarom heeft hij me niet eens laten weten dat ik oma zou worden? Heeft hij het alleenrecht op grootouderschap?

Wat is er verkeerd gegaan dat het zo is gelopen? Heeft het er misschien mee te maken dat hij zo'n rotjeugd heeft gehad?

De fletse lichtblauwe ogen van Thijs' vader boren zich in mijn zeventienjarige ogen als ik naast hem op de bank zit. Het is de eerste keer dat ik kennismaak met Thijs' ouders. Zijn moeder is in de keuken bezig. 'Mag ik mijn hand onder jouw rokje doen? Het is zo lang geleden dat ik een jong meisje heb gevoeld,' zegt hij.

Eerst denk ik dat ik het niet goed heb gehoord. In de keuken gaat een kookwekker af, gevolgd door stromend water. Ik kan geen woord uitbrengen.

Zijn met nicotine bevlekte vingers schieten een denkbeeldig pluisje van de bank. Hij heeft keurig gemanicuurde nagels. Vast het werk van zijn vrouw die manicure is.

'Thijs loopt met condooms rond. Jij lust er vast ook pap van. Jongeren doen immers aan vrije seks? Het buurmeisje aan de overkant van de straat is zwanger geraakt en weet niet wie de vader is.'

'Ik ben niet zo'n meisje. Als u zo nodig uw behoefte wilt bevredigen, dan stopt u hem maar tussen de deur.'

Ik sta versteld van mezelf dat ik een drieënzestigjarige man zo op zijn nummer durf te zetten. Meestal delf ik het onderspit als ik onenigheid heb met vriendinnen die beter gebekt zijn dan ik. Mijn hart klopt in mijn keel en ik verschuif naar het uiterste puntje van de bank. Ik staar naar buiten en moet moeite doen om er onaangedaan uit te zien.

'Sylvia, kom je even helpen?' Thijs' moeder staat in de deuropening en wenkt me. 'Wil jij alvast de tafel dekken? We gaan zo eten.'

Terwijl ik opsta, zie ik Thijs door de voortuin lopen. Even later duikt hij naast me op in de keuken. 'De scooter doet het weer,' zegt hij terwijl hij zijn handen wast. 'Ik moest een bougie vervangen.'

Een paar uur later omklem ik Thijs' middel stevig als hij mij naar huis brengt. Ik vlij me tegen zijn rug aan en ondanks dat het hoogzomer is ril ik onwillekeurig.

'Zit eens stil. Waarom schud je zo heen en weer?'

Thijs werpt een blik naar achteren en ik kan niet voorkomen dat er een traan over mijn wang naar beneden biggelt.

Thijs mindert vaart en zet de scooter langs de kant van de weg stil. 'Heeft mijn vader soms aan je gezeten? Die vuile klootzak!'

'Hoe weet jij dat nou?' In mijn stem klinkt ook boosheid door. Waarom heeft Thijs mij met zijn vader alleen gelaten als hij weet dat-ie zijn handen niet thuis kan houden?

'Die klootzak! Ik vermoord hem. Dat heeft hij ook geflikt bij mijn broer als hij een meisje mee naar huis nam. Ik zal blij zijn als ik ook het huis uit ben.'

Thijs balt zijn vuisten en geeft een trap tegen zijn scooter aan.

'Rustig,' zeg ik. 'Ik wil niet dat je thuis heibel gaat schoppen. Denk om je moeder. Ik vind het zielig voor haar.' Mijn boosheid neemt plaats voor medelijden.

Thijs staat erbij alsof hij een racewedstrijd op het circuit van Zandvoort heeft verloren en bijt tot bloedens aan toe op zijn onderlip.